

TÁRSASÁGI HÍREK

SHAUDER JÓZSEF

1917—1975

Újabb fájdalmas találkozásra hívta össze ez a rideg nyár a magyar irodalom, a magyar kultúra munkásait. Tudós barátunktól, melegszívű és szigorú kollégánktól, nemzedékek tanárától búcsúzunk. Szauder Józsefet megdöbbenő és meghökkenő önkényességgel ragadta el körünkből az alattomos végzet. Lelkileg készületlenül állunk itt, s csak keressük a szavakat, amelyek kifejezzék fájdalmunkat a váratlan gyászban.

Kettős jelenlét határoz meg minden temetést. Az egyik: a gyászolók fizikai jelenléte, a másik: azoknak virtuális jelenléte, akiket az eltávozott szelleme megérintett, akiknek életébe beleszólt, akik életük részeként őrzik — hol tudva, hol öntudatlanul — az eltávozottat. A temetésnek képzeletbeli s mégis valóságos képe ideállítja a ravatal köré a Kölcsey gimnázium egykori diákjait, akiket 1941 és 1945 között Szauder József tanított, az Eötvös-Collégium, a budapesti és a szegedi tudományegyetem hallgatóit, a római egyetem diákjait. S hadd idézzem ide a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tagságát, annak a társaságnak a körét, amelynek munkájában, vezetésében egy időben aktív szerepet vállalt. Hatalmas ez a gyászoló sereg, hatalmas embertáborra volt és van Szauder Józsefnek a csendes tudósnak és tanárnak, aki használni s nem ragyogni akart. Aki *tudott* használni.

Akik Szauder József munkatársai vagy tanítványai voltak, felejtethetetlen emlékként — nem csak emlékként, emberi tanulságként! — őrzik lénye tanári vonásait. A Szauder-szemináriumokon nem lehetett hallgatója, de ő szemináriumimá melegítette az egykori tanszéki értekezleteket, s diák-tanítványai pontos és rajongó élménybeszámolókat tartottak Szauder József szellemi vezetéséről. A gazdag és árnyalt emberi képből hadd emeljek itt ki — mementóként — néhány vonást.

Arra tanított és tanít a tanár Szauder József, hogy fontos az a téma, az az író, az a vers, amely vagy aki a munka tárgya. *Fontos*, s ez nem csak azt jelentette az ő gyakorlatában, hogy mindent tudni, ismerni kell, ami a témához tartozik, hanem azt is, hogy úgy kellett érez-

nünk: Verseghegy vagy Dante, Kölcsey vagy Machiavelli ismerete nélkül nem lehet jelen az ember teljes jogúan a maga szakmájában.

Arra tanított és tanít Szauder „tanár úr”, hogy a követelmények igényességét össze kell kapcsolni a számonkérés szigorúságával. Erről a közhelynek látszó pedagógiai normáról csak a gyakorló tanárok tudják, milyen nehéz annak megvalósítása. Vállalni kell érte nemcsak az állandó szellemi ébrenlét fáradalmát, hanem a gyakran nem hízegő tanári véleménynyilvánítást követő feszültséget vagy kényelmetlenséget is. A pillanatnyi népszerűtlenség kockázatát. Szauder József emberi lényegéhez tartozott — nemcsak diákjaihoz, hanem munkatársaihoz fűződő kapcsolataiban is — ennek a kockázatnak a vállalása. A tudós és a tanár jellemerejéről adva ezzel példát.

Arra tanított és tanít Szauder József, hogy a tudóstársi és tanári munkához nem elegendők a lelkesítő, szép szavak — ennek a feladatnak az ellátásához áldozat is kell, időáldozat, idegáldozat, munkaáldozat, — „mert legszebb ajándék az áldozat” — idézi ő is Babits szavait. A vele folytatott szakmai konzultációk, az ő tanácsokat adó, véleményt közlő szakmai levelei nemcsak a kimagasló felkészültségnek, hanem a kimagasló tudósi és tanári etikának is felejtethetetlen emlékei, dokumentumai.

Ezek a vonások vonzóan jellemezték Szauder József munkáját Budapesten, Szegeden, Rómában. Ezek a vonások nagyban hozzájárultak a szakmai — emberi megbízhatóságnak, a másoknak is erőt adó stabilitásnak ahhoz a teljességéhez, amely lényéből áradt. Vannak emberek, akiknek a jellemvonásai észrevétlenül átítatódnak annak a közegnek az értékesebbik részébe, amely körülveszi őket. S így tovább él a tudásuk, az egyéniségük azokban, akik — talán nem hasonulva hozzájuk, de megértve őket — szellemi társaik lehettek. Ilyen ember volt Szauder József is, ilyen *továbbélő* Szauder József is.

Ez az emberségével — szigorával és mosolyával is vonzó — tudóstanár célját tudó, a saját feladata mércéjét magasra emelő ember volt. 1958-ban ezt így fogalmazta meg ő maga, szerény és határozott szavakkal: „Főfeladatomnak — úgyis, mint az MSZMP tagjának — a marxista tudományos és műveltség szakember-káderek nevelését tartom . . .” S ez az ő főfeladata elválaszthatatlan volt a felvilágosodás tiszteletétől, a világosság tudósi szolgálatától. A Péterfy, Riedl, Halász Gábor, Szerb Antal-hagyomány marxista folytatója lett Szauder József, a magyar lelkületű európai, az európai műveltségű magyar tudós. A sötétség oszlatói, a rossz indulatok opponensei, az értelmes, közhasznú élet hívei közé tartozott. Azok közé, akik tettek valamit, nem is keveset azért, hogy a magyarságot és a világosságot, a magyarságot és a haladást egy oldalon tudja-lássa a hazai öntudat és a világ jobbik közvéleménye.

Most elbúcsúzunk attól az embertől, attól a tudóstanártól, akinek

neve említése nélkül többé nem lehet érdelemeset mondani Kazinczyról és Kölcseyről, Vörösmartyról és Krúdyról. Búcsúzunk nehéz szívvel, de annak biztos tudatában, hogy a könyvtárakban, a dolgozó asztalok mellett mindig ott ül majd mellettünk ez a fájdalomtól meggyötört arcú és mégis derűs tekintetű, tiszta ember.

PÁNDI PÁL